

znance. To pa ni napaka, to je razvoj; večje pohvale bi po mojem mnenju ne mogli izreči umetniku. Radi tega opazimo na prvi pogled veliko podobnost, ki je med Cankarjevimi »Tujci« in osebam, ki nastopajo »Na klanecu«. Meni se zdi, da bi prav tako lahko imenoval »Klančarje« socialne tujce, kakor P. Slivarja in njegove drugove Klančarje - umetnike. Mene vsaj prav nič ne moti to, da se vrši dejanje v našem umotvoru vseskozi na slovenskih tleh, dočim žive »tujci« na — tujem. Pa vendar so oboji slovenski ljudje, to so naši slabiči-sanjači. Tudi temu svojemu spisu je dal Cankar najširše ozadje, dasi jih je označil komaj s par površnimi potezami. »Jaz sem bil daleč po svetu«, govori Lojze Mihov (157), »in sem videl naše ljudi: vsi hlapci, vsi siromaki s klanca! Pogled njih zgodovino — tisoč let hlapčevstva! Tisoč let strašnega truda in nič niso dosegli.« In o istem junaku piše: »Gledal je in klanec se je čudovito širil pred njegovimi očmi — od vzhoda do zahoda se je razprostiral, od juga do severa, holmi so se razmaknili. Klanec siromakov je bila vsa prostorna pokrajina pred njim, po vsej prostrani pokrajini so hodili ponižno sključeni, vdani siromaki, ki jim je bilo siromaštvo v srcu in ki so bili v srcu siromaki, če so se veselo smejali in če so imeli rdeče obraze in pošteno obleko. Neizmeren klanec siromakov je bil pred njim in narod hlapcev je stanoval na klanecu.« (159). To so nam prav dobro znani akordi, samo da so vloženi v drugačne muzikalne figure. Tudi podrobnosti tega temnega ozadja, tega klanca siromakov so tuptam slikane z istimi konturami, kakor smo jih videli že v Cankarjevih študijah o predmestnem življenju velikih mest, samo da je tu vse grobejše in plastičnejše, ker ni izglajena vsaka guba. Tu vidimo same Slivarjeve brate, samo da so krojači, črevljarji, pisarji, kmetje, katere je vrglo valovje življenja na breg, da se posuše, izstradajo ter poginejo; to so značaji, o katerih pravi pisatelj, da so zmerom dovolj močni, da snujejo načrte, ali nikoli tako močni, da bi jih izvršili (64). To so zastopniki naroda, ki biva na klanecu siromakov: krojač Tone Mihov, glavno moško lice, pisar in črevljar. (Konec prih.)

Dr. Iv. Merhar.

Ljudska knjižnica. Zvezek I. I. S. Machar: Magdalena. S pesnikovim dovoljenjem prevel Ant. Dermota. Cena 2 K. Ljubljana 1903. Založili »Naši zapiski« (Jos. Breskvar in tov.). Oceno tega dela znamenitega češkega pesnika prinesemo pozneje.

Mali vitez (Pan Volodijevski). Tvrdka Kleinmayr & Bamberg je razposlala 11. in 12. sešitek slovenskega prevoda tega Sienkiewiczzevega romana, s katerim sešitkom je završen drugi zvezek tega dela.

Navod za knjigovodstvo in poslovanje slovenskih raiffeizenskih posojilnic, spisal Svetoslav Premrou, uradni vodja »Centr. posojilnice v Gorici«. Gorica. Samozaložba pisateljeva. Tisk Narodne tiskarne 1902. Cena mehko vezani knjigi 5 K. Ta dokaj obširna knjiga bo zanimala one, ki se brigajo za gospodarsko življenje našega naroda in za socialno rešitev našega kmečkega stanu.

»Die Pfarrkirche St. Ruprecht in Unter-Krain und ihre Restaurierung«. Ta spis iz peresa rajnega profesorja Ivana Verhovca so priobčile »Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale«, XXVIII. zvezek, pag. 63—72. —ar.

Devojački svet. Izabrane pripovedi čeških spisateljica. S češkoga preveo i uvodom... popratilo Stjepan Radić. (Slavenska knjižnica. Izdaje Matica Hrvatska. Knjiga X.) Zagreb, 1902.

»Matica Hrvatska« izdaja v novejšem času v svoji »Slavenski knjižnici« prevode znamenitih del iz slovanskih slovstev in skrbi za to, da se izbero kolikor mogoče proizvodi, ki zastopajo cele struje. Tako se bralcu širi pogled. Naslov lanske »Slav. knjižnice« velja le za prevod izbranih črtic iz dveh — doslej edinih — letnikov češkega almanaha za odrasle deklice, »Dívčí Svět (iz l. 1892. in 1900.). »Hrvatski »Djev. svet« bit će — kakor pravi prelagatelj — obsegom jedva tolik, kolik je jedan svezak češkoga«. Izbranih in prevedenih je 10 črtic, ki so jim slavna imena pripisana: Jelisava Krásnohorská, Božena Kunětická, Vlasta Pittnerová, Scfija Podlipská, Gabrijela Preissová, Bogoslava in Vilma Sokolová ter en moški — ta pa je Svato-pluk Čech, ki je prispel kratek spomin iz lastnega življenja.

V glatkem prevodu sečitajo vse te lepe stvarce tako, da jih priporočamo vsake mu Slovincu in vsaki Slovenki. — Nismo poklicani, da bi izrekli o njih sodbo ocenjevalca, saj so bile že drugod in prej ocenjene; z zgolj umetniškega stališča pa bi dal jaz prednost izborni realistični črtici »Radi savršene toilette« in pretresljivi, nežni sliki »Ulovljena zraka«, ki ju je napisala znana prijateljica Slovencev, Gabrijela Preissová; te sodbe ne izrekam zaradi simpatije, ki jo imamo iz navadnega vzroka do nje vsi, tudi ne iz osebnega ozira, ker sem slavno pisateljico slučajno videl in slišal — pod Grintavcem, ampak zato, ker vpliva zlasti Preissová ublažujoč na človeško srce edino z umetniškega in splošno človeškega stališča in s tem nečutno in neslutno — to velja tudi za »Starega stražarja« (napisala B. Kunětická) in za klasično alegorijo Vilme Sokolove »Ljubav« — prikriva ono tendenco, ki po naslovu knjige samem kot megla ali pa kot bleščeč solnčni žarek moti miren in jasen pogled na prevedene črtice. Ostalim se včasih malo preveč pozna, da so namenjene — in usum Delphini. — Ali Bog ne daj, da bi hotel s tem kaj prirekati onim sličicam kot takim! Saj se nam kar srce smeje, ko zremo, kaj počenjajo ti škrateljčki, te navihane gospice: le malo protinaravno samostalno postopajo včasih te junakinje in — kakor je sicer ideja blaga — marsikak spis bi sodil bolj med »dopise« v časnik! Mari niso bili ti in taki razlogi tudi nekaj vzrok zunanjega neuspeha pri almanahu?

Pred prevodom je na 60 straneh uvod, ki ga je spisal prelagatelj. V njem je opisano kulturno delovanje češke izobražene žene; po kratkem predgovoru govori pisatelj o začetku gibanja češkega ženstva, ki je odvisno od »dveh zvezd predhodnic češkega naroda«, od Božene Němcove in Karoline Světle. V zanimivem drugem poglavju se razpravlja o čeških ženskih društvih in listih. Izmed stotine takih društev navaja Radić le tri, katerih delavnost in vplivnost je velikanska: »Ženský výrobní spolek český v Praze« deluje z aparatom, da kar strmimo; društvo vzdržuje trgovsko, risarsko in druge strokovne šole, ima v Pragi svojo trgovino in izdaje že 29 let časopis »Ženské listy«. Društvo »Minerva« vzdržuje znano privatno žensko gimnazijo v Pragi, iz katere so izšle prve abiturijentke že leta 1896. Obe društvi pa prekaša »Vesna« v Brnu; ona je ustanovila in preskrbuje dekliški licej, višjo dekliško šolo, obrtno šolo, kuharsko šolo, popoldanske tečaje in vrhutega največji češki penzjonat. — Čeških ženskih listov je več, z raznimi smermi: »Ženské listy«, »Ženský Svět«, »Ženský Obzor«, »Ženský list«, »Česká žena«, »Časopis Učitelek« — Slovencem pa je umrl to leto edini, ki smo ga imeli! Potem opisuje Radić posamezne za književnost znamenite češke žene; poleg onih, ki

so zastopane v prispevkih za »Djev. svet«, so imenovane n. pr. še: R. Svobodová, T. Novaková, R. Jesenská, I. Geisslerová, P. Maternová, I. Šoltésová (največja slovaška pisateljica). Po nepotrebnem in netočnem odstavku »Češkinje prema Njemicama« še sledijo slovstveno-zgodovinski podatki o češkem izvirniku »Djev. sveta«.

Dr. Jos. Tominšek.

Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 150., razredi filologijsko - historijski i filozofsko - juridički (1902), ima sledečo vsebino: Jadransko pomorje IX. stoljeća u svjetlu istočno-rimske (bizantinske) povijesti. Dio prvi. Napisao dr. Gauro Manojlović. — Život i književni rad Pavla Solarića. Napisao dr. Nikola Andrić. Prva obsežna monografija o Solariću (r. 1781 v Veliki Pisanici med Verovitico in Belovarom), vrlem srbskem rodoljubi in književniku po poklicu, filologu, etnologu, filozofu, publicistu, pedagogu; prim. kar sem o njegovem bukvarju pisal v spisu »O pouku slovenskega jezika« str. 98.—99. — Pojam vlasnosti u današnjoj pravnoj nauci. Napisao dr. Ivan Strohal (svršit će se). — O rječniku pravnoga nazivlja hrvatskoga. Napisao Vladimir Mažuranić. Pisatelj misli tu na zgodovinski slovar hrvatskega pravnikega nazivlja, ki naj bi se pocrpalo iz pravnih spomenikov. Do konca XVIII. veka je od Kotora do Istre, po Bosni in Dalmaciji najti sledov hrvatskemu službenemu jeziku, posebnemu pravnemu shvačanju. Na podlagi teh spomenikov bi se skinile tuje nagrde pravniške terminologije. Od velikega akademijskega rečnika bi se ta pravniški slovar razločeval po juridičnem tolmačenju in primerjanju z drugimi pravi. Med zgodovinskimi spomeniki nas zanima: »Naredbeno odredjenje svrh baštinske pravice itd. god. 1774. Izdanu za vojvodinu Kranjsku u čistom hrvatskom jeziku. Možda, da je pisac Matija Krušić, tada kraljevskoga dvora slovinski tomačnik.« Stvar bo zanimala juriste, kakor zanima akademijo, ki se misli, kakor je razvideti iz članka, z vnemo lotiti rečnika.

Dr. Fran Ilešič.

Ljetopis društva hrvatskih književnika u Zagrebu za godine 1900—1903. Uredio i izdao odbor društva. Sa 7 slika. 1903. Dionička tiskara u Zagrebu. Str. XLIII + 100 vel. četrt. To je prvi letopis, katerega objavlja »društvo hrvatskih književnika« v zmislu § 9. svojih pravil. Pridejan je letopisu kot II. del popis »četiristogodišnjice hrvatske umjetne književnosti u Zagrebu«, ki se je obenem z Marulićevim slavljem v dneh 12., 13. in 14. novembra 1901. leta v Zagrebu na tako slovesen način praznovala. Knjigi na čelu je slika Ivana viteza Trnskega kot prvega predsednika društva hrvatskih književnikov, daljnjih šest slik je pa v zvezi z omenjenim slavljem. Med temi zanimlje pred vsem doprsna podoba slavnega Marka Marulića in pa slika njegove rodne hiše. Knjiga je opremljena kar najlepše.

Letopis Matice Srpske, knjiga 217, sveska 1., za godinu 1903. U Novom Sadu. Izdanje Matice Srpske. 1903. V 8°. 146 str. Cena 1 Kr. (V cirilici).

Ta knjiga, tiskana z velikimi razločnimi tipi in na lepem papirju, prinaša na prvem mestu zgodovinsko razpravo »Ko je kraljica Jelena?« iz peresa Čede Mijatovića, v kateri dokazuje pisec, da je bila kraljica Jelena od roda francoskih kraljev. Vrlo zanimiv je drugi članek »Česka literatura u novije doba«, ki jo je spisal dr. Josif Kažasek in jo posvetil Jaroslavu Vrchlickému. — Uvod razpravlja o priznanju, katero je našla češka književnost v najvišjih krogih ter nadaljuje s kratkim pregledom novejšje češke literature do sedemdesetih, let prošlega veka; potem navaja posebej delovanje Nerude, Halka in drugih, s